

ФОРМУВАННЯ АНТИДЕМПІНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ЗАХИСТУ НАЦІОНАЛЬНИХ ТОВАРОВИРОБНИКІВ

Обґрунтовується необхідність розроблення дієвої антидемпінгової стратегії захисту для національних товаровиробників, аналізуються складові елементи цієї стратегії. Також у статті проаналізовано «географію» застосування антидемпінгових заходів та наведено основні напрями державної підтримки національного товаровиробника.

Ключові слова: національний товаровиробник, антидемпінгове регулювання, антидемпінгова стратегія захисту, «антидемпінгова історія».

Harasym Yuliya, PhD in Economics, senior lecturer of the USUFIT

FORMATION OF THE ANTI-DUMPING PROTECTION STRATEGY FOR NATIONAL PRODUCERS

In the article the necessity of effective anti-dumping protection strategy development for national producers is considered. Besides the main components of this strategy are analyzed. The article deals with two more issues – the "geography" of anti-dumping measures' application and the basic directions of state support for the national (domestic) producers.

Keywords: national (domestic) producers, anti-dumping regulation, anti-dumping protection strategy, "anti-dumping history»

Гарасим Ю. И., к.э.н., ст. преподаватель УГУФМТ

ФОРМИРОВАНИЕ АНТИДЕМПИНГОВОЙ СТРАТЕГИИ ЗАЩИТЫ НАЦИОНАЛЬНЫХ ТОВАРОПРОИЗВОДИТЕЛЕЙ

Обосновывается необходимость разработки действенной антидемпинговой стратегии защиты национальных товаропроизводителей, анализируются составляющие элементы этой стратегии. Также в статье проанализирована «география» применения антидемпинговых мер и приведены основные направления государственной поддержки национального товаропроизводителя.

Ключевые слова: национальный товаропроизводитель, антидемпинговое регулирование, антидемпинговая стратегия защиты, «антидемпинговая история».

Постановка проблеми. В умовах глобалізації більшість успішних компаній «переросли» національні межі й стали активними учасниками міжнародної торгівлі. Фірми потребують якщо не нових, то істото змінених підходів до регулювання їх діяльності, яка провадиться під впливом не лише внутрішніх, але й зовнішніх факторів. Зовнішніми глобальними факторами впливу на зовнішньоекономічну діяльність підприємств є незавершена Угода про асоціацію з ЄС та, в умовах останньої, напружені відносини з Митним союзом.

Членство України в СОТ підняло питання захисту національного товаровиробника від конкуренції з іноземним імпортом (через низький рівень конкурентоспроможності товарів і багато тіньових схем). Захист національної економіки та підтримка товаровиробників має реалізовуватися через дозволений СОТ антидемпінговий інструментарій. Особливо гостро в Україні, на нашу думку, стоїть питання вироблення єдиної ефективної антидемпінгової стратегії захисту національних товаровиробників, обізнаність їх у цій сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Окремим питанням антидемпінгового регулювання зовнішньої торгівлі присвячено чимало наукових досліджень, серед яких слід насамперед назвати праці О. Козиріна та Р. Шепенка [1], С. Осики [2], О. Подкопаєва [3], Ю. Солодковського [4], О. Шниркова [5]. Так, О. Подкопаєв наводить шляхи захисту національних товаровиробників від антидемпінгових обмежень. Ю. Солодковський [4] пропонує поступові зміни в антидемпінговому регулюванні в рамках Доха-раунду, який триває. Такі підходи можуть слугувати базою для формування національної антидемпінгової стратегії захисту.

Мета статті полягає в теоретико-методологічному обґрунтуванні необхідності формування антидемпінгової стратегії захисту як важливого та ефективного компоненту реалізації механізму антидемпінгового регулювання України.

Виклад основного матеріалу. Ефективність антидемпінгового захисту залежить від функціонування відпрацьованих прийомів антидемпінгового захисту.

Наявність тарифних і нетарифних бар'єрів у зовнішній торгівлі, внутрішніх регуляторних і структурних обмежень зовнішньоекономічної діяльності (недосконалість системи технічного регулювання, санітарних і фітосанітарних заходів, недостатня гармонізація митних процедур, незавершені інтеграційні процеси в Україні (ЗВТ з ЄС, безвізовий режим тощо) спричиняє недостатній рівень доступу українських товарів і послуг до зовнішніх ринків, низьку диверсифікованість українського експорту, не високий рівень конкурентоспроможності (73 місце із 183 країн) та інвестиційної привабливості економіки [6, с. 52].

Тим не менше жорсткий та тривалий захист економіки будь-якої країни не сприяє її конкурентному розвитку, закриваючи торгові кордони країн та зменшуючи національні й світові товарообіги. Варто, на нашу думку, частіше звертатися до понять «підтримка галузей» та «контроль», що виключатиме можливість нераціонального використання спрямованих державою коштів чи інших засобів із метою захисту національної економіки. Державі слід підтримувати галузь та товаровиробників через надання сприятливої економічної, політичної та правової сфери для їхнього розвитку і самостійного захисту. Довготривалий захист молодих галузей може стати бар'єром на шляху лібералізації через те, що ці галузі, призвичаївшись, дуже довго виходитимуть на конкурентоспроможний рівень [7, с. 197].

Обґрунтування необхідності протекціоністського захисту інноваційних галузей національної промисловості зустрічаємо в наукових статтях [8; 9], де розглядається тимчасовий протекціонізм як вдалий інструмент для відновлення конкурентоспроможності національної економіки що, безсумнівно, було б успішним кроком у напрямку формування у структурі українського експорту моделі імпортозаміщуючої індустріалізації. Але тимчасовість, на наш погляд, є надто широким поняттям, яке вимагає уточнення щодо того, який термін вважати тимчасовим. Адже, як кажуть, немає нічого більш постійного, як тимчасове.

Для недопущення антидемпінгових обмежень з боку іноземних ринків, українським товаровиробникам слід формувати дієву стратегію захисту, орієнтуючись на світовий досвід і кон'юнктуру антидемпінгового регулювання. У сучасних умовах вибір вдалої стратегії торгової політики має стати основним завданням національних товаровиробників. У табл. 1 вказано країни, що найчастіше використовують антидемпінговий інструмент захисту.

Таблиця 1
Рейтинг країн за кількістю ініційованих антидемпінгових розслідувань та застосованих антидемпінгових заходів (1995-2012 рр.)

	Кількість антидемпінгових розслідувань	Місце	Країна	Кількість застосованих антидемпінгових заходів
Індія	663	1	Індія	486
США	465	2	США	309
ЄС	444	3	ЄС	284
Аргентина	301	4	Аргентина	212
Бразилія	258	5	Китай	154
Австралія	241	6	Туреччина	145
ПАР	216	7	Бразилія	129
Китай	195	8	ПАР	128
Канада	165	9	Канада	98
Туреччина	154	10	Австралія	89
Інші	1023		Інші	615
Разом	4125		Разом	2649

Складено автором. джерело [10].

Так, Індія, США, ЄС та Аргентина посідають перші місця щодо ініціювання та застосування антидемпінгу. Слід зазначити, що лише 4 країни з 10 є розвиненими. Це свідчить про зростаючу роль країн, що розвиваються. Таким чином, у міру ефективного використання антидемпінгового інструментарію потенціал України величезний.

Найбільшим агресором щодо українського експорту у сфері антидемпінгових розслідувань і застосування відповідних заходів виступає ЄС (табл. 2).

Таблиця 2

Найбільша кількість антидемпінгових процедур щодо українського експорту (1995-2012 рр.)

	Порушені розслідування	Частка порушених розслідувань, %	Застосовані заходи	Частка застосованих заходів, %
ЄС	14	20,90	11	21,15
Індія	11	16,42	5	9,62
США	7	10,45	6	11,54
Мексика	6	8,96	6	11,54
Канада	4	5,97	4	7,69
Інші	25	37,31	20	38,46
Усього	67	100,00	52	100,00
Усього у світі	4125	1,62	2649	1,96

Складено автором: джерело [10].

Таким чином, досвід ЄС та деяких країн, що розвиваються (Індія), має поступово перейматися. Але не слід забувати про розвиток та зміцнення власних сил.

Державна економічна стратегія має забезпечити кваліфіковане комбінування децентралізованих за своєю суттю дій суб'єктів господарської діяльності [11, с. 30], у тому числі суб'єктів антидемпінгового регулювання. Саме правила та прийоми, які забезпечують економічну ефективність досягнення стратегічних цілей антидемпінгової політики, формують антидемпінгову стратегію захисту національних товаровиробників. Ці правила та прийоми повинні реалізовуватися на основі мотивації всіх учасників процесу.

Відпрацьована (ефективна) антидемпінгова стратегія має стати мобільним та постійно діючим елементом механізму антидемпінгового регулювання, ефективність якої позитивно впливатиме на практику антидемпінгового захисту національних виробників. Антидемпінгова стратегія захисту національних товаровиробників має стати певним дієвим набором економічних заходів з метою зменшення ризику виникнення антидемпінгових втручань (рис. 1).

Рис. 1. Антидемпінгова стратегія захисту національних товаровиробників (розроб. автором).

Представлена на рис. 1 антидемпінгова стратегія включає вирішення тактичних цілей з метою зменшення ризику виникнення антидемпінгових втручань при здійсненні ЗЕД національними товаровиробниками. Це насамперед:

1. Контроль за цінами – власними експортними та іноземними внутрішніми.

2. Контроль товарних обсягів на іноземному ринку збуту:

– визначати ринки, на яких частка експортного товару починає зростати (адже відповідно до Антидемпінгового кодексу справа порушується, коли частка іноземного товару на внутрішньому ринку становить не менше 3% [12]);

– узяти під контроль товар, частка якого зростає, дослідити його так звану «антидемпінгову історію» та «чутливість» для ринку цієї країни імпорту.

3. Якщо все ж таки шанси антидемпінгового розслідування збільшуються, то українському товаровиробнику слід: урізноманітнити номенклатуру експорту [13]; диверсифікувати ринки збуту товару потенційного об'єкта розслідування (узяти до уваги ринки збуту в країнах Близького Сходу, Африки, Латинської Америки та Азіатсько-Тихоокеанського регіону); знизити внутрішні ціни; підвищувати роль нецінових факторів конкуренції – реклама, сервіс, додаткові послуги тощо; ефективні переговори та, як наслідок, встановлення взаємовигідної домовленості з іноземними партнерами щодо уникнення антидемпінгового розслідування.

4. Залучення послуг експертів у антидемпінгових справах (наприклад, спеціаліста з розрахунку демпінгової маржі).

Зацікавленим сторонам рекомендовано залучення до розслідування юристів та експертів, хоча така процедура стає доволі дорогою. За кордоном існує ціла низка організацій (переважно юридичні фірми), які надають весь спектр (або його частину) антидемпінгових послуг: Allende & Brea (Аргентина), APJ-SLG Law Offices (Індія), Appleton Luff (Brussels, Geneva, Singapore, Warsaw and Washington DC), Blake, Cassels & Graydon LLP (Канада), Cavalier Abogados (Колумбія), Cliff Stevenson Consulting (Велика Британія), Customs Tariff and Non-Tariff Regulation Center (Росія), DeHeng Law Office (Китай), Erik Warga Consulting Services (США), Vermulst Verhaeghe & Graafsma (Брюссель) та багато інших [14].

Для побудови ефективної лінії захисту в процесі антидемпінгового розслідування національним товаровиробникам необхідні знання та розробка юридичної аргументації своєї позиції відповідно до національного й міжнародного законодавства, а також особливостей їх застосування на практиці з найбільшою вигодою для учасника розслідування.

У рамках реформування вітчизняної антидемпінгової політики одним з її пріоритетних напрямів є створення всеохоплюючої системи професійного навчання та пошуку персоналу. В пошуках кадрів можна обмежитись місцевим ринком праці, а можна підключити зарубіжні ринки. Підвищення кваліфікації має забезпечити поглиблення знань та навичок, зростання професіоналізму, готовність до оволодіння інноваційними технологіями ведення бізнесу.

Зважаючи на запропоновані вище елементи антидемпінгової стратегії захисту національних товаровиробників, не слід забувати про невід'ємні функції інституту держави. До основних механізмів підтримки національного товаровиробника з боку держави належать:

1) створення сприятливого регуляторного середовища у сфері здійснення експортної та антидемпінгової політики; розвиток законодавчої бази, орієнтованої на потреби експортерів;

2) сприятлива кредитна політика в питаннях уникнення антидемпінгових втручань (дешеві кредити, стабільний курс, забезпечення цінової стабільності);

3) захист внутрішнього ринку відповідно до правил та вимог СОТ;

4) застосування системи страхування антидемпінгової діяльності: погоджуємось із думкою [3, с. 131] щодо необхідності використання страхових компаній у механізмі захисту від антидемпінгових обмежень. Організація страхування ризиків відбувається шляхом безпосереднього підписання договору зі страховою фірмою та припускає загальну відповідальність за здійснення зовнішньоекономічної діяльності. Підприємство-суб'єкт ЗЕД одержує, в особі страхової компанії, гаранта в антидемпінгових процедурах і партнера, що розділяє ризик при застосуванні обмеження. На світовому ринку страхова компанія виступає як додаткова підтримка інтересів експортера, використовуючи свою репутацію, ім'я, капітал. У разі програшу підприємство одержить компенсацію, визначену в договорі. Вигода участі страхової фірми складається із страхових платежів;

5) організаційне забезпечення розвитку експорту (виставкова діяльність, тендери);

6) послаблення податкового тиску та уникнення тіньових схем здійснення зовнішньоекономічної діяльності;

7) підготовка кадрів у сфері міжнародної торгівлі, зокрема антидемпінгового регулювання. Слід звернути особливу увагу на вдосконалення навчальних програм професійної підготовки спеціалістів з питань антидемпінгового регулювання. Адже приєднання до СОТ та Болонського процесу навчання, євро інтеграційний курс нашої держави вимагає перегляду засад навчання майбутніх фахівців в Україні, не лише їх теоретичної, але й практичної підготовки для реальної допомоги у сфері антидемпінгового регулювання;

8) інформаційна та консультативна підтримка (інформація щодо сучасної нормативно-правової бази нетарифного регулювання та захисту внутрішнього ринку; інвестиційних пропозицій та проектів; результатів маркетингових досліджень нових та перспективних ринків збуту продукції; підтримка українських брендів тощо).

При виробленні власної національної антидемпінгової стратегії доцільним, крім усього іншого, є застосування тактичних заходів для досягнення стратегічних цілей збереження частки ринку та доступу до нього через добровільне обмеження експорту, цінові зобов'язання, обмеження екологічного характеру, що є засобами уникнення антидемпінгових заходів.

Висновок. Інтегроване вирішення наведених завдань залежить від успіхів економічних реформ в Україні, особливо вирішення проблеми реструктуризації експортоорієнтованих галузей промисловості (шляхом ліквідації неефективних, нерентабельних, неконкурентних підприємств, утворення їх нових форм – спільні підприємства, концерни). Завершивши структурну трансформацію економіки, підвищивши її міжнародну конкурентоспроможність держава має виробити таку зовнішньоторговельну політику, яка б виважено поєднувала механізми відкритої економіки і зваженого антидемпінгового регулювання, спираючись при цьому на підтримку національного товаровиробника, а не його захисті. Це означає подальше використання антидемпінгової політики не як системної політики, а як тимчасового засобу стимулювання товаровиробників у галузях, що є стратегічними пріоритетами для країни.

Література

1. Козырин А.Н. Конкуренция на международных рынках и антидемпинговое регулирование / А.Н. Козырин, Р.А. Шепенко. – М. : Спарк, 1999. – 208 с.
2. Осика С.Г. Антидемпінгові, компенсаційні та спеціальні заходи: монографія / С.Г. Осика, В.В. Коновалов, А.С. Осика. – К.: УАЗТ, 2000. – 397 с.
3. Подкопаєв О. Антидемпінгові обмеження та схема процесу організації страхування їх виникнення / О. Подкопаєв // Зб. наук. праць кафедри економічного аналізу Тернопільського національного економічного університету «Економічний аналіз». Випуск 2(18). – Тернопіль, 2008. – С.127–131.
4. Солодковський Ю.М. Перспективи розвитку Дохійського раунду багатосторонніх торгових переговорів / Солодковський Ю.М., Солодковська Г.В. // Формування ринкової економіки: Зб. наук. праць. Спец. вип.: у 2-х ч. – Ч. 2. – К. : КНЕУ, 2011. – С. 434–440.
5. Шнирков О. Створення поглибленої зони вільної торгівлі між Україною та ЄС: передумови та наслідки / О. Шнирков, А. Копистира // Міжнародний огляд. – 2008. – №1. – С. 3–14.
6. Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава: Програма економічних реформ на 2010–2014 рр. – К.: Комітет з економічних реформ при Президентові України. – 84 с.
7. Гарасим Ю.Й. Антидемпінгове регулювання – загроза вільній торгівлі чи одна з умов її становлення? / Ю.Й.Гарасим // Дослідження міжнародної економіки: збірник наукових праць. Вип. 2 (67). – К. : ІСЕМВ НАН України. – 2011. – С.193–201.
8. Сиденко В.Р. Глобализация – европейская интеграция – экономическое развитие: украинская модель: в 2 т. – Т. 1. Глобализация и экономическое развитие / В.Р.Сиденко. – К. : Феникс, 2008. – 376 с.
9. Андрійчук В.Г. Теоретичні аспекти окремих елементів промислової складової зовнішньоекономічної політики України / В.Г. Андрійчук, Є.В.Хрупов // Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. – 2011. – №3-4 (56-57). – С. 13–20.
- Anti dumping / Офіційний сайт СОТ. – Режим доступу: <http://www.wto.org>
10. Жаліло Я. А. Теорія та практика формування ефективної економічної стратегії держави : монографія / Я. А. Жаліло. – К. : НІСД, 2009. – 336 с.
11. Закон України «Про захист національного товаровиробника від демпінгового імпорту» від 22.12.1998 р. №330-XIV. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/330-14>
12. Розпорядження КМУ «Про затвердження плану заходів з розвитку та реалізації експортного потенціалу України і розширення зовнішніх ринків збуту товарів вітчизняних товаровиробників на період до 2015 року» від 16.11.2011 р. №1206-р. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws>
13. Law firms and consultancies that provide anti-dumping services [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.antidumpingpublishing.com/ad-experts.html>

Стаття надійшла до редакції 29.12.2013 р.